

МАРЧІЙ ТАМАРА МИХАЙЛІВНА

П Р О Г Р А М А

та методичні рекомендації до

**СПЕЦКУРСУ “ОРГАНІЗАЦІЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР
У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ
ШКОЛИ**

(на матеріалі вивчення іноземної мови)”

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Педагогічний інститут

Кафедра теорії та методики дошкільної освіти

П Р О Г Р А М А

та методичні рекомендації до

СПЕЦКУРСУ “ОРГАНІЗАЦІЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ (на матеріалі вивчення іноземної мови)”

Загальний обсяг – 54 години

теоретичне навчання – 32 години

самостійна робота студентів – 22 години

Уклала:

асистент кафедри теорії та методики

дошкільної освіти

Марчій Тамара Михайлівна

Івано-Франківськ – 2008

УДК 373. 31: 371. 214. 114

ББК 74. 2

М 30

Марчій Т.М. Програма та методичні рекомендації до спецкурсу “Організація дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи (на матеріалі вивчення іноземної мови)”. – Івано-Франківськ: Видавець Третяк І.Я., 2008. – 50 с.

Програма містить план, зміст лекційних, семінарських та практичних занять, завдання для самостійної роботи студентів, списки рекомендованої літератури, додатки.

Друкується за рішенням Вченої ради

Педагогічного інституту

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

протокол №3 від 13. 11. 2008 р.

Рецензенти:

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти

Педагогічного інституту

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Кирста Н. Р.;

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри теорії та методики

початкової освіти

Педагогічного інституту

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Русин Г. А.

Пояснювальна записка

Процеси перетворення, що відбуваються в Україні, вимагають змін у національній системі освіти, зумовлюють підвищення вимог до якості підготовки майбутніх учителів, їхньої компетентності. До того ж, потреба змін в освітній політиці природно зумовлена одним із головних завдань вищої школи – підготовкою висококваліфікованих фахівців.

Перехід на 12-річний термін навчання в школі та вивчення іноземної (англійської) мови з другого класу початкової школи трансформують підходи й вимоги до підготовки вчителів початкової школи. Передусім простежується підвищення вимог до професійної освіти педагогічних кадрів, які володіють не тільки українською, а й іноземною мовою, на чому наголошується в Національній доктрині розвитку освіти. Відповідно виникла потреба пошуку новітніх підходів у навчанні, що сприятимуть високому рівню кваліфікації майбутніх учителів іноземної мови в початкових класах та ефективному навчанню школярів. Суть та основні напрями модернізації освіти відображено в Національній доктрині розвитку освіти, Державній Концепції професійної освіти, законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Державних національних програмах “Освіта”, Україна ХХІ століття, “Вчитель” та в нормативних документах Міністерства освіти і науки України.

Оволодіння іноземною мовою в початковій школі дітьми залежить безпосередньо від учителя, рівня його теоретичної, методичної та психолого-педагогічної підготовки, творчості, вміння добирати та використовувати ефективні методи навчання та виховання, що впливає на якість та результат навчальної діяльності. Одним із таких методів для вивчення іноземної мови в початковій школі є дидактична гра, яка завдяки навчальному змісту, завданням та інтересу до неї з боку дітей зумовлює розвиток мислення, уваги, пам’яті, уяви, сприймання, мовлення, а також емоційної, інтелектуальної, пізнавальної активності учнів. Це пояснюється тим, що

дидактичні ігри поєднують у собі елементи навчання та творчої діяльності дитини.

Наше обґрунтування важливості використання ігор у навчанні іноземної мови в початковій школі спирається на теорію ігрової діяльності (Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець, О. Негневицька, О. Поніматко, С. Рубінштейн, О. Усова), теорію функціонального задоволення, реалізації природних нахилів (А. Адлер, К. Бюлер), теорію відпочинку у грі (Аристотель, А. Валлон, Г. Спенсер, Ф. Шиллер), теорію духовного розвитку дитини у грі (В. Виготський, Д. Ельконін, К. Левін, Ж. Піаже, К. Ушинський), теорію розвивального навчання (Л. Заков), теорію впливу на світ через гру (О. Леонтьєв, С. Рубінштейн), принципи навчання іноземної мови (І. Бім, С. Ніколаєва, Ю. Пассов, В. Плахотник, В. Редько, Г. Рогова та ін.), інтегративний підхід до організації педагогічного процесу з іноземної мови (І. Бім, А. Гергель, І. Зимня, Т. Полонська, С. Роман, Т. Шкваріна та ін.), теорію пізнання про активну діяльність суб'єктів пізнання (М. Данилов, О. Киричук та ін.).

До проблеми використання ігор на початковому етапі вивчення іноземної мови зверталися К. Валуєва, Г. Волошан, А. Гергель, Н. Дручків, В. Крутій, С. Роман, О. Михайлова, С. Ходоровська, Т. Шкваріна та інші.

Однак аналіз наукової психологічної та педагогічної літератури і практичного досвіду вчителів засвідчує, що в навчально-виховному процесі початкової школи дидактичні ігри використовуються епізодично, безсистемно, не завжди беруться до уваги вікові та індивідуальні особливості дітей молодшого шкільного віку. Це пов'язано з недостатнім рівнем або відсутністю системи спеціальної підготовки вчителя до організації дидактичних ігор у вищому навчальному закладі, відсутністю або несформованістю відповідних умінь та навичок у вчителів іноземної мови для організації ігрової діяльності. У свою чергу без оволодіння вчителем спеціальними вміннями та навичками неможливе ефективна організація навчальної діяльності.

З огляду на об'єктивні потреби в підвищенні ефективності формування у майбутніх учителів іноземних мов умінь організовувати навчальну діяльність у початковій школі, нами розроблено програму та укладено зміст спецкурсу **“Організація дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи (на матеріалі вивчення іноземної мови)”**, що є складовою частиною підготовки вчителя іноземної мови, який повинен володіти методами та формами роботи для організації та підвищення ефективності навчання.

Мета курсу: підвищити рівень сформованості вмінь майбутніх учителів початкової школи організовувати навчальну діяльність засобами дидактичних ігор у процесі вивчення іноземних мов.

Завдання курсу:

- 1) озброїти майбутніх учителів іноземних мов системою актуальних знань з організації навчальної діяльності;
- 2) сприяти розвитку та сформованості в майбутніх педагогів особистісних організаторських та комунікативних якостей, умінь і навичок, необхідних для організації дидактичних ігор з іноземної мови;
- 3) сприяти оволодінню майбутніми педагогами методикою організації навчальної діяльності засобами дидактичних ігор.

Спецкурс “Організація дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи (на матеріалі вивчення іноземної мови)” передбачає оволодіння **знаннями** про:

- теоретичні основи, методи і підходи до навчання іноземної мови дітей молодшого шкільного віку;
- наукові дослідження з проблеми організації навчальної діяльності для вивчення іноземної мови в початковій школі;
- дидактичні ігри у навчанні іноземної мови як фактор розвитку особистості дитини;
- важливість урахування психофізіологічних й індивідуальних особливостей молодших школярів в організації навчальної діяльності;

- форми організації навчальної діяльності для вивчення іноземної мови у початковій школі;

- типові утруднення організації навчальної діяльності та рекомендації щодо їх подолання.

Спецкурс “Організація дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи (на матеріалі вивчення іноземної мови)” передбачає формування таких професійних **умінь** та **навичок** у майбутніх учителів іноземних мов:

- характеризувати психофізіологічні особливості молодших школярів та використовувати їх у процесі організації навчальної діяльності в початковій школі з метою підвищення якості вивчення іноземної мови;

- використовувати принципи добору, розподілу та організації навчального матеріалу в ігровій і навчальній діяльності;

- добирати і розробляти дидактичні ігри для вивчення іноземної мови, визначати мету та способи їх використання відповідно до умов навчально-виховного процесу;

- планувати, аналізувати організацію навчальної діяльності та здійснювати самоаналіз своєї праці.

Для досягнення поставлених мети та завдань спецкурсу запропоновано використання таких форм роботи, як аудиторні навчальні заняття (із використанням лекцій, доповідей, повідомлень студентів, дискусій), аналіз планів-конспектів уроків, консультацій, факультативів, гуртків, конкурсів із використанням дидактичних ігор, початково-педагогічні ігри, педагогічна практика, самостійна робота студентів.

Зміст курсу “Організація дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи (на матеріалі вивчення іноземної мови)” ґрунтується на особистісно орієнтованому, особистісно-креативному, комунікативному, комунікативно-ігровому, сугестивному підходах.

Особистісно орієнтований підхід у навчанні іноземної мови передбачає орієнтацію на розвиток особистості студента у процесі професійної

підготовки, здатного до особистісного і професійного саморозвитку та спроможного розвивати особистість молодшого школяра, на індивідуальне професійне становлення майбутнього вчителя іноземної мови у процесі його навчання, врахування індивідуальних можливостей особистості (О. Бігич, О. Бондаренко, Н. Вінниченко, Л. Деркач, І. Зимня, Н. Імедадзе, Г. Китайгородська, М. Ляховицький, С. Мельник, Ю. Пассов, О. Савченко).

На основі особистісного орієнтованого виник *особистісно-креативний підхід*, який базується на актуалізації творчого потенціалу особистості, спрямований на розвиток та реалізацію творчих здібностей майбутнього вчителя, підвищення рівня мовленнєвої культури і якості його професійної підготовки (І. Кукуленко-Лук'янець).

Комунікативний підхід зумовлює практичну мету навчання іноземної мови і передбачає оволодіння іншомовним спілкуванням через формування і розвиток міжкультурної комунікативної компетенції, іноземна мова використовується як засіб спілкування і вивчається через діяльність особистості як суб'єкта навчання, тобто навчання спілкування реалізовується через спілкування. Саме ігри та ігрові ситуації наближають мовну ситуацію до звичайних умов, сприяють розвитку навичок спілкування, опануванню мови у процесі спілкування (М. Жинкін, І. Зимня, Т. Зубенко, О. Карп'юк, О. Леонтьєв, С. Ніколаєва, Й. Пассов, Т. Рогова).

Комунікативно-ігровий підхід базується на особистісно орієнтованому підході до навчання іноземних мов, першорядне значення надається ставленню до навчального матеріалу учнів як суб'єкта навчання, основною формою і прийомом навчання іноземної мови виступає навчальна гра (О. Паршикова).

Сугестивний підхід передбачає використання резервних можливостей особистості за певних умов, що стає реальним при усуненні психотравмуючих факторів (скутості, страху, замкнутості, труднощів у подоланні стереотипів рідної мови та “бар'єру” іноземної мови); за допомогою ігор, цікавих ситуативних вправ, через задоволення та радість від

спілкування в невимушених умовах відбувається подолання страху і тривожності сприймання (О. Китайгородська, Г. Лозанов, Н. Скляренко).

Для оволодіння спецкурсом передбачено 54 години, з них для теоретичного навчання – 32 години, для самостійної роботи – 22 години.

Програма спецкурсу “Організація дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи (на матеріалі вивчення іноземної мови)” складається з пояснювальної записки та 6 тем. Вивчення спецкурсу завершується заліком.

Програма спецкурсу
“Організація дидактичних ігор у навчально-виховному процесі
початкової школи
(на матеріалі вивчення іноземної мови)”

Таблиця 1

Тематичний план спецкурсу
“Організація дидактичних ігор у навчально-виховному процесі
початкової школи
(на матеріалі вивчення іноземної мови)”

№ п/п	Назва теми	Кількість годин				
		Лекції	Семі- нарсь- кі	Прак- тичні	Самос- тійна робота	Всього
1.	Вступ. Психолого-педагогічні особливості навчання іноземної мови дітей молодшого шкільного віку	4	2	2	4	12
2.	Наукові дослідження проблеми організації навчальної діяльності для вивчення іноземної мови в початковій школі	2	2	-	4	8
3.	Дидактична гра у вивченні іноземної мови як фактор розвитку особистості дитини	2	2	2	4	10
4.	Підготовка до організації навчальної діяльності та методика її проведення	2	-	4	4	10
5.	Учитель іноземної мови в початковій школі як організатор навчальної діяльності	2	2	-	4	8
6.	Типові утруднення та методичні рекомендації до ефективної організації навчальної діяльності	2	2	-	2	6
	Разом	14	10	8	22	54

Зміст

спецкурсу “*Організація дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи (на матеріалі вивчення іноземної мови)*”

Лекційний курс

Тема 1. Вступ. Психолого-педагогічні особливості навчання іноземної мови дітей молодшого шкільного віку

Лекція 1

1. Вступ. Структура, мета й завдання курсу та його роль у системі підготовки майбутніх учителів іноземних мов.
2. Мета та завдання навчання іноземної мови в початковій школі.
3. Загальні психолого-педагогічні особливості навчання іноземної мови молодших школярів.
4. Сучасні методи навчання іноземної мови (комунікативний, соціокультурний, гуманістичний, особистісний).
5. Добір та організація навчального матеріалу з іноземної мови у початковій школі.

Ключові терміни та поняття: іноземна мова, учні початкової школи, молодший шкільний вік, метод навчання.

Лекція 2

Тема 2. Наукові дослідження проблеми організації навчальної діяльності для вивчення іноземної мови в початковій школі.

1. Зміст поняття “навчальна діяльність”, “дидактична гра”, “організація навчальної діяльності”.
2. Історико-педагогічний аналіз використання дидактичної гри в навчально-виховному процесі школи. Теорії ігрової діяльності.
3. Форми організації навчальної діяльності у вивченні іноземної мови учнями початкової школи.

Ключові терміни та поняття: навчальна діяльність, дидактичні ігри, теорія ігрової діяльності, форма організації навчальної діяльності.

Лекція 3

Тема 3. Дидактична гра у вивченні іноземної мови як фактор розвитку особистості дитини.

1. Психолого-педагогічне значення гри в навчально-виховному процесі початкової школи.
2. Класифікації дидактичних ігор для навчання іноземної мови.
3. Вплив дидактичних ігор у вивченні іноземної мови на розвиток молодшого школяра.

Ключові терміни та поняття: дидактична гра, розвиток особистості дитини, класифікація.

Лекція 4

Тема 4. Підготовка до організації навчальної діяльності та методика її проведення.

1. Особливості організації навчальної діяльності у початковій школі.
2. Структура навчальної діяльності.
3. Функції учасників навчальної діяльності.
4. Роль викладача в організації навчальної діяльності.
5. Вимоги до організації навчальної діяльності.

Ключові терміни та поняття: організація навчальної діяльності, методика організації навчальної діяльності, структура, функції, вимоги.

Лекція 5

Тема 5. Учитель іноземної мови в початковій школі як організатор навчальної діяльності.

1. Сутність і характеристика професійної педагогічної діяльності вчителя іноземної мови в початковій школі.
2. Готовність майбутнього вчителя іноземної мови до організації навчальної діяльності.
3. Вимоги до психологічної культури вчителя іноземної мови в початковій школі.
4. Основні завдання вчителя як організатора навчальної діяльності.

Ключові терміни та поняття: вчитель іноземної мови, готовність, психологічна культура.

Лекція 6

Тема 6. Типові утруднення та методичні рекомендації до ефективної організації навчальної діяльності.

1. Урахування вікових, індивідуальних та психолого-фізіологічних особливостей молодших школярів у процесі організації навчальної діяльності.
2. Типові проблеми організації навчальної діяльності.
3. Методичні рекомендації щодо ефективної організації навчальної діяльності.

Ключові терміни та поняття: особливості, прийом, проблема, методичні рекомендації.

Тематика семінарських, практичних занять та методичні рекомендації щодо підготовки до них

Семінарське заняття 1

Тема. Психолого-педагогічні особливості навчання іноземної мови дітей молодшого шкільного віку.

План

1. Питання для фронтального опитування.

- 1.1. Принципи навчання іноземної мови у початковій школі.
- 1.2. Комунікативний підхід у вивченні іноземної мови.
- 1.3. Особистісно орієнтований підхід у навчанні іноземної мови молодших школярів.
- 1.4. Комунікативно-ігровий підхід до навчання іноземної мови.
- 1.5. Вікові та індивідуальні особливості навчання іноземної мови молодших школярів.

2. Питання для поглибленого вивчення.

- 2.1. Засвоєння іноземних одиниць учнями в ігровій діяльності.

2.2. Психофізіологічні фактори успішності навчання іноземної мови молодших школярів.

3. Питання для самостійної роботи.

3.1. Складіть картотеку публікацій, в яких висвітлено особливості навчання іноземної мови молодшими школярами.

3.2. Складіть 8-10 правил, яких слід дотримуватися вчителів іноземної мови у навчанні молодших школярів.

3.3. Розкрийте зміст актуальних проблем викладання іноземної мови в початковій школі.

Методичні рекомендації

1. При підготовці до семінарського заняття 1 доцільно послуговуватися лекцією 1.

1.1. Аналізуючи принципи навчання іноземної мови у початковій школі, варто зазначити, що *принципи навчання* – це основні вихідні положення теорії навчання (за С. Гончаренком). Досліджуючи цю проблему, студенти повинні звернути увагу на дидактичні (принципи наочності, міцності знань, посиленості, свідомості, науковості, активності у навчанні, систематичності, послідовності, індивідуалізації, виховного та розвивального навчання) та методичні принципи (принципи комунікативності, домінуючої ролі вправ, взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності, врахування рідної мови, позитивного ставлення до помилок).

При відповіді на питання 1.2 студентам слід зосередити увагу на тому, що *підхід* – це сукупність способів, прийомів розгляду чого-небудь, впливу на кого-небудь, ставлення до кого-, чого-небудь (за В. Буселом). *Комунікативний підхід* до навчання іноземної мови реалізується через застосування комунікативно орієнтованих освітніх технологій навчання (Т. Зубенко). Особливість комунікативного підходу полягає в тому, що мова розглядається як засіб спілкування. Мова вивчається через комунікативну діяльність учнів. Особливостям зазначеного підходу присвячена праця

Т. Зубенко “Комунікативний підхід до навчання іноземної мови учнів початкової школи” (джерело [33]).

1.3. Характеризуючи *особистісно орієнтований підхід* до навчання іноземної мови, студентам слід звернути увагу на дослідження Л. Бак, К. Роджерса, А. Маслоу, В. Франкля та інших про розвиток анатомо-фізіологічних, індивідуальних особливостей учнів у процесі навчання; згідно з цим підходом учень бере на себе відповідальність за свої дії, в результаті чого формується його особистість.

1.4. Аналізуючи *комунікативно-ігровий підхід*, варто взяти до уваги той факт, що він тісно пов’язаний з особистісно орієнтованим, особлива увага звертається на ставлення учня як суб’єкта навчання до навчального матеріалу, основною формою роботи та прийомом навчання іноземної мови виступає навчальна гра (О. Паршикова). Під час опрацювання зазначеного питання рекомендуємо розглянути статтю О. Паршикової “О некоторых особенностях организации коммуникативно-игрового обучения иностранному языку в начальной школе в условиях “кризиса 7 лет” (психологические аспекты раннего обучения иностранному языку)” (джерело [57]).

1.5. Висвітлюючи вікові та індивідуальні особливості навчання іноземної мови молодших школярів, студенти повинні ознайомитись із особливостями сприймання, мислення, пам’яті, уваги, уяви, мовлення молодших школярів, рівнем зацікавленості дітей у вивченні іноземної мови, їх емоційністю, потребою в ігровій діяльності тощо.

2. З метою поглибленого вивчення запропонованої теми майбутнім учителям іноземних мов пропонується дослідити засвоєння іноземних одиниць учнями в ігровій діяльності, опрацювавши, зокрема, статтю Т. Шкваріної “Технологія засвоєння мовленнєвих зразків в ігровій діяльності” (джерело [79]); психофізіологічні фактори успішності навчання іноземної мови молодших школярів, описані, зокрема, А. Басіною (джерело [7]), С. Роман (джерело [64]).

Рекомендована література: 2; 3; 6; 7; 20; 21; 24; 26; 29; 32; 33; 37; 42; 49; 57; 59; 63; 64; 72; 79.

Практичне заняття 1

1. Знайомство. Гра “Who are your neighbours?” (“Хто твої сусіди”).
2. Доповідь “Стан викладання іноземних мов у початковій школі”.
3. Обговорення сучасних проблем викладання іноземних мов у початковій школі.
4. Доповідь “Гра як метод навчання молодших школярів”.
5. Аналіз програм з іноземних мов, календарного планування та підручників з іноземних мов для різних класів початкової школи, планів-конспектів уроків з метою з’ясування особливостей навчальної діяльності молодших школярів.
6. Підсумки.

Рекомендована література: 2; 17; 21; 26; 28; 32; 39; 54; 60; 61; 64; 77.

Семінарське заняття 2

Тема. Наукові дослідження проблеми організації навчальної діяльності для вивчення іноземної мови в початковій школі.

План

1. Питання для фронтального опитування.

1.1. Аналіз змісту понять “навчальна діяльність”, “дидактична гра”, “організація навчальної діяльності”.

1.2. Форми організації навчальної діяльності для вивчення іноземної мови в початковій школі на різних етапах навчання.

2. Питання для поглибленого вивчення.

2.1. Організація та проведення індивідуальної позакласної роботи з іноземної мови.

2.2. Організація та проведення групової позакласної роботи з іноземної мови.

3. Питання для самостійної роботи.

3.1. З'ясуйте зміст термінів “гра”, “ігрова діяльність”, “мотив”, “мотивація”.

3.2. Складіть картотеку публікацій про використання дидактичних ігор у навчанні іноземної мови молодших школярів.

3.3. Охарактеризуйте особливості організації навчальної діяльності молодших школярів у процесі вивчення іноземної мови.

4. Тематика рефератів.

4.1. Використання дидактичних ігор на уроках іноземної мови.

4.2. Організація та проведення фронтальної форми організації навчальної діяльності з іноземної мови.

4.3. Ігровий гурток з іноземної мови.

Методичні рекомендації

1. При підготовці до семінарського заняття 2 можна використовувати матеріали лекції 2.

Висвітлюючи питання 1.1, студентам слід проаналізувати визначення згаданих понять, поданих у педагогічних, тлумачних словниках, іншій педагогічній літературі. Узагальнивши їх, варто визначити їх характерні особливості.

1.2. Аналізуючи форми організації навчальної діяльності з іноземної мови, варто розглянути різні підходи до їх конкретизації (за кількістю учасників навчання (індивідуальна, парна, групова, фронтальна) (В. Андреев, І. Харламов та інші), за зовнішніми характеристиками навчального процесу (урок, консультація, додаткові вправи, домашня навчальна робота, факультатив, конкурс), охарактеризувати їх.

Важливе місце в організації навчальної діяльності займає мотивація до вивчення іноземної мови, дружня атмосфера, обладнання та матеріали.

Рекомендуємо звернути увагу на те, що використання дидактичних ігор в навчальній діяльності виступають засобом пізнавального інтересу, розвитку особистості та активізації діяльності школярів, сприяють формуванню готовності дітей до спілкування іноземною мовою, забезпечують

багатократне повторення мовного матеріалу, що веде до кращого його запам'ятовування, розвивають творче мислення тощо.

2. Для поглибленого вивчення запропонованої теми студентам пропонується дослідити організацію і проведення індивідуальної та групової позакласної роботи з іноземної мови. Для цього, перш за все, рекомендуємо опрацювати статтю В. Лапченко “Психолого-педагогічні засади позакласної роботи з іноземної мови” (джерело [43]), щоб проаналізувати систему та принципи позакласної роботи. Відтак радимо ознайомитись з порадами про організацію позакласної роботи з іноземної мови, методикою організації та проведення індивідуальної та групової позакласної роботи, висвітлені, зокрема, у “Довіднику учителя англійської мови в запитаннях та відповідях” (джерело [28]).

Рекомендована література: 1; 4; 5; 6; 26; 27; 28; 36; 38; 39; 40; 41; 43; 48; 53; 56; 65; 66; 68; 74; 82; 83; 84.

Семінарське заняття 3

Тема. Дидактична гра у вивченні іноземної мови як фактор розвитку особистості дитини.

План

1. Питання для фронтального опитування.

- 1.1. Дидактична гра та її роль у вивченні іноземної мови.
- 1.2. Структура та функції дидактичних ігор.
- 1.3. Види дидактичних ігор у навчанні іноземної мови.
- 1.4. Методика організації дидактичних ігор у навчанні іноземної мови.
- 1.5. Дискусія на тему “Гра чи навчання”.

2. Питання для самостійної роботи.

- 2.1. Гра як вид діяльності молодших школярів.
- 2.2. Розвиток особистості дитини молодшого школяра у процесі використання дидактичних ігор у навчанні іноземної мови.

3. Завдання для самостійної роботи.

3.1. Складіть картотеку публікацій про використання комп'ютерних ігор у навчанні іноземної мови.

3.2. Укладіть таблицю “Види дидактичних ігор у навчанні іноземної мови”.

3.3. Розробіть плани-конспекти уроків іноземної мови з використанням дидактичних ігор.

3.4. Створіть методичну папку “Банк дидактичних ігор з іноземної мови”.

3.5. Складіть анотацію на існуючі збірки дидактичних ігор для навчання іноземної мови.

3.6. Напишіть творчу роботу на тему “Дидактична гра – стежинка до вивчення іноземної мови”.

4. Тематика рефератів.

4.1. Активізація діяльності учнів засобами дидактичних ігор у навчанні іноземної мови.

4.2. Вплив дидактичних ігор на розвиток самостійності дитини у вивченні іноземної мови.

Методичні рекомендації

1. Працюючи над семінарським заняттям 3, можна послуговуватись лекцією 3.

Під час роботи над питанням **1.1** рекомендуємо визначити поняття “гра” та опрацювати різні підходи вчених до характеристики дидактичної гри в контексті вивчення іноземної мови. Варто проаналізувати особливості та переваги використання ігор порівняно з іншими методами навчання; обґрунтувати вплив дидактичних ігор на психічні процеси (сприймання, увагу, пам'ять, мислення, мовлення, уяву) та на розвиток комунікативних навичок молодших школярів.

1.2. Досліджуючи структуру дидактичної гри у навчанні іноземної мови, рекомендуємо проаналізувати погляди вчених на цю проблему та звернути

увагу на назву, мету, завдання, обладнання, зміст, правила, ігрові дії, підсумки, результати гри та їх характеристику і взаємозв'язок.

Висвітлюючи функції дидактичних ігор у навчанні іноземної мови, варто зосередити увагу на навчальній, виховній, розвивальній, комунікативній, діагностичній, ігротерапевтичній, коригувальній, мотивувальній, розважальній, моделювальній, інформувальній, формувальній, функціях, функції міжнаціональної комунікації, соціокультурній функції та функції самореалізації.

1.3. Характеризуючи види дидактичних ігор для вивчення іноземної мови, студенти повинні дослідити критерії поділу ігор на групи (зокрема, за функціями, психічним впливом, дидактичною метою, ступенем введення до уроку, використанням матеріалу, відтворенням дійсності, ініціативою, віком учасників гри, метою та завданнями навчання, видами мовленнєвої діяльності, кількістю учасників, часом проведення, ступенем керівництва, рівнем складності), врахувати, що кожна з цих груп включає низку видів дидактичних ігор та підібрати приклади.

1.4. Методика організації дидактичних ігор у навчанні іноземної мови включає три етапи: 1) *підготовчий*, під час якого підбирають ігри відповідно до теми, етапу вивчення іноземної мови та цілей, які ставить учитель у свої педагогічній діяльності; 2) *виконавчий*, під час якого учні ознайомлюються зі змістом гри; вчитель пояснює правила гри, які мають бути простими, чітко сформульованими; дидактичний матеріал, який використовується у грі, має бути зручним у використанні; гра повинна забезпечувати активність кожного учасника гри; при використанні кількох ігор легкі та важкі ігри за навчальним змістом повинні чергуватися; 3) на *аналітично-коригувальному етапі* відбувається підведення підсумків ігрової діяльності. Аналіз результатів гри дає змогу визначити, які прийоми були ефективними і чи реалізована мета гри, а також окреслити подальші напрями роботи з дітьми.

Відповідно до віку учнів учитель повинен планувати послідовність використання дидактичних ігор, поступово ускладнюючи їх зміст, завдання, правила, дії.

Рекомендована література: 11; 12; 16; 17; 30; 31; 35; 46; 50; 51; 52; 62; 67; 75; 76; 77; 80; 86.

Практичне заняття 2

1. Визначення сутності дидактичної гри, актуалізація використання її у навчанні іноземної мови (використання методу “мозкового штурму”).
2. Обговорення можливостей активізації навчальної діяльності молодших школярів з іноземної мови засобами дидактичних ігор на різних етапах навчання.
3. Формування моделі вчителя іноземної мови-організатора навчальної діяльності.
4. Виготовлення роздаткового матеріалу для організації навчальної діяльності.
5. Відтворення фрагменту плану-конспекту уроку іноземної мови з використанням дидактичної гри.
6. Навчально-педагогічна гра “Урок як основна форма організації навчання іноземної мови”.

Методичні рекомендації до проведення гри

Плануючи проведення гри, ми послуговувались рекомендаціями П. Щербаня, описаними в праці “Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах” (К., 2004). Ураховували, що виконання студентом ролі у грі дає йому змогу виконувати педагогічні функції, рости як особистість і фахівець, а також самоутвердитися у виборі професії.

1. Мета гри полягала в оволодінні майбутніми вчителями знаннями та вміннями організовувати урок іноземної мови, аналізувати ефективність використаних методів та прийомів роботи.

Завдання студентів – організувати урок з використанням дидактичних ігор для вивчення іноземної мови молодшими школярами.

За 10–14 днів перед проведенням гри відбувалося ознайомлення з темою і змістом гри, розподіл ролей відповідно до теми гри, вподобань і досвіду студентів. Ми запропонували майбутнім учителям обговорити організацію та хід уроку, висловити свою позицію. Роз’яснили суть проблемної ситуації, наголосили на важливості підготовки до виконання ролей, пропонували виготовити таблички з інформацією про “посади” та ролі з метою полегшення роботи всіх учасників.

Відтак відбувалося ознайомлення студентів із системою оцінювання (за П. Щербанем [332]):

1. Правильне виконання ролі з пропозицією власних рекомендацій (+5 балів).
2. Участь в обговоренні діяльності інших учасників (+1 бал).
3. Вироблення формальних, некваліфікованих рекомендацій (–2 бали).
4. Досконала рецензія ролі (+5 балів).
5. Рецензія, підготовлена на низькому рівні (–2 бали).
6. Активна і ділова участь у дискусії (+1 бал).
7. Байдуже ставлення до виконання ролі (–3 бали).

Роботу кожного учасника гри оцінював експерт за 10-бальною шкалою за відповідною схемою, запропоновану П. Щербанем для обліку активності учасників гри (джерело [81, с. 59], див. табл. 2).

Таблиця 2

Схема обліку активності учасників гри (за П. Щербанем)

№ п/п	Прізвище та ініціали	Роль	Оцінка	Активність під час обговорення									
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Таким чином, можна отримати детальну інформацію про студентів, їхню активність, темперамент, уміння співпрацювати у групі.

2. Короткі інструктивні вказівки виконавцям ролей

Учитель іноземної мови забезпечує сприятливі умови для проведення гри, виступає організатором навчальної діяльності, повинен бути готовим до розв'язання складних ситуацій.

Діти молодшого шкільного віку беруть активну участь у грі.

Експерти, які оцінюють дії вчителів аналізують педагогічну діяльність учителя під час гри, рівень його майстерності, мотивуючи свої оцінки.

Експерти, які оцінюють дії учнів аргументують запропоновані оцінки, аналізуючи участь дітей у грі.

3. Хід гри

Гра розпочинається з повідомлення її теми, мети та завдань викладачем. Відтак він описує навчально-педагогічну ситуацію, оголошує і представляє ролі студентів, зосереджує увагу на дотриманні дисципліни та толерантності.

До слова запрошується вчитель іноземної мови, який організовує урок. Експерти спостерігають за перебігом подій.

По закінченні гри доцільно провести дискусію, залучивши до цього всіх учасників педагогічного процесу.

4. Аналіз попередньої роботи

Після обговорення діяльності учасників гри викладач підводить підсумки, характеризує позитивні та негативні сторони дій майбутніх учителів, спонукає і допомагає зробити висновки щодо ефективної організації навчальної діяльності молодших школярів, висловлює вдячність за участь у педагогічному процесі.

Рекомендована література: 31; 35; 46; 80; 81.

Практичне заняття 3

Тема. Підготовка до організації навчальної діяльності та методика її проведення.

1. Конкретизація компонентів навчальної діяльності (на основі аналізу різних джерел).

2. Доповідь “Умови ефективної організації навчальної діяльності у процесі вивчення іноземної мови”.

3. Визначення етапів організації навчальної діяльності.

4. Колективне складання плану-конспекту уроку іноземної мови з використанням дидактичної гри на тему “Animals” (“Тварини”).

5. Конкурс на найкраще представлення студентами розробок дидактичних ігор для вивчення іноземної мови молодшими школярами.

6. Навчально-педагогічні ігри “Консультація з іноземної мови”, “Ігровий гурток з іноземної мови”, “Конкурс як форма організації навчальної діяльності”, “Індивідуальні та парні форми організації навчальної діяльності молодших школярів”, “Групові й фронтальні форми організації навчальної діяльності молодших школярів” (ігри проводяться за схемою, описаною в практичному занятті 2 з урахуванням особливостей проведення кожної форми навчальної діяльності; мета ігор – оволодіння майбутніми вчителями знаннями та вміннями організовувати різні форми навчальної діяльності для вивчення іноземної мови).

7. Аналіз попередньої роботи, обговорення основних помилок студентів, визначення проблемних моментів у теоретичній та практичній підготовці та шляхів їх подолання.

Завдання для самостійної роботи

1.1. Укладіть схему “Психолого-педагогічні принципи організації навчальної діяльності”.

1.2. Охарактеризуйте проблеми підготовки та організації навчальної діяльності.

1.3. Визначте роль і місце викладача в організації навчальної діяльності.

1.4. Розробіть плани бесід з батьками та вчителями про навчальну діяльність молодших школярів.

Рекомендована література: 7; 11; 12; 17; 24; 29; 31; 32; 34; 39; 47; 55; 56; 62; 81; 84; 85.

Семінарське заняття 4

Тема. Учитель іноземної мови в початковій школі як організатор навчальної діяльності.

План

1. Питання для фронтального опитування.

1.1. Характеристика діяльності вчителя іноземної мови в початковій школі.

1.2. Формування творчого мислення у вчителя іноземної мови.

1.3. Характеристика знань та вмінь учителя іноземної мови – організатора навчальної діяльності.

1.4. Навчально-педагогічна гра “Дидактичні ігри з буквами та звуками на уроках іноземної мови” (ігри проводяться за схемою, описаною в практичному занятті 2 з урахуванням особливостей фонетики іноземної мови; мета гри – сприяти оволодінню майбутніми вчителями знаннями та вміннями організовувати урок іноземної мови із використанням дидактичних ігор з буквами та звуками).

2. Питання для поглибленого вивчення.

2.1. Творча та інноваційна діяльність учителя іноземної мови в початкових класах.

2.2. Розвиток індивідуального стилю діяльності вчителя іноземної мови в початкових класах як організатора навчальної діяльності.

2.3. Готовність учителя іноземної мови до організації навчальної діяльності.

3. Завдання для самостійної роботи.

3.1. Укладіть схему “Ідеальний учитель іноземної мови в початковій школі”.

3.2. Розробіть систему вдосконалення рівня професійної майстерності вчителя іноземної мови як організатора навчальної діяльності.

3.3. Напишіть твір-роздум “Як я буду використовувати дидактичні ігри у навчанні іноземної мови молодших школярів”.

3.4. Доберіть тести для визначення професіоналізму вчителя.

4. Тематика рефератів.

4.1. Методична професійність майбутнього вчителя іноземної мови в початковій школі.

4.2. Учитель іноземної мови як організатор навчальної діяльності.

Методичні рекомендації

1. Під час опрацювання питань семінарського заняття 4 можна використовувати лекцію 5.

1.1. Характеризуючи діяльність учителя іноземної мови в початковій школі, перш за все, слід окреслити поняття “діяльність” та “педагогічна діяльність”. Цей процес має структуру, складниками якої є предмет, мотивація, цілі, засоби, продукт та результати (за І. Зимньою). У контексті запропонованої тематики варто звернути увагу на систему знань та вмінь, необхідних учителеві іноземної мови в початкових класах.

1.2. Досліджуючи формування творчого мислення у вчителя іноземної мови, студентам слід звернути увагу на праці Л. Виготського, Я. Пономарьова, Г. Уоллеса та інших. Творче мислення – це процес, який розвивається в певному часі, з певними етапами і передбачає наявність спеціальних знань та вмінь розв’язувати творчі завдання, певні особисті якості, здатність до системного мислення (за Л. Засекіною). Особливостями творчого мислення є плинність, гнучкість, оригінальність, детальна розробка, візуалізація, трансформація, інтуїція, синтез. Для поглибленого вивчення цього питання рекомендуємо опрацювати статтю І. Гриненка “Педагогічні умови формування творчого мислення майбутнього вчителя іноземної мови: теоретико-методичний аспект” (джерело [25]).

1.3. Учитель іноземної мови – організатор навчальної діяльності повинен володіти спеціальними знаннями та вміннями. Так, *когнітивний блок* визначає теоретичну готовність студентів до організації навчальної діяльності молодших школярів на практиці і включає знання про особливості навчальної діяльності, форми її організації, планування, специфіку та умови ефективної організації навчальної діяльності засобами дидактичних ігор. *Реконструктивний блок* включає практичну готовність студентів до організації навчальної діяльності і характеризується вміннями добирати дидактичні ігри з іноземної мови відповідно до рівня знань, умінь і навичок, вікових, психологічних та індивідуальних особливостей молодших школярів, ураховуючи етап навчальної діяльності (за Н. Дівінською), уміннями узагальнювати і впроваджувати у свою педагогічну діяльність передовий педагогічний досвід (за Н. Дівінською), мотивацією до креативної педагогічної діяльності. *Креативно-ігровий блок* передбачає творчий підхід учителя до організації навчальної діяльності з іноземної мови і включає вміння володіти невербальними засобами мовлення, вміння адаптовувати, переробляти та створювати дидактичні ігри (за Н. Сулаєвою), вміння організовувати різні форми навчальної діяльності, вміння використовувати індивідуальний підхід до дітей під час організації гри (за Н. Сулаєвою).

2. З метою поглибленого вивчення запропонованої теми рекомендуємо дослідити напрями творчої та інноваційної діяльності вчителя іноземної мови в початкових класах (вивчення і впровадження у свою педагогічну діяльність передового педагогічного досвіду, використання нових методичних розробок, самостійний пошук досліджуваного явища). Варто визначити чинники, які впливають на творчу діяльність учителя іноземної мови (умови навчання, досвід викладання, рівень підготовки, підручник тощо).

Також рекомендуємо звернути увагу на індивідуальні особливості стилю роботи вчителя іноземної мови, рівень його професійної підготовки, творчої активності. Варто виокремити умови, які сприяють цьому, описані в статті

Р. Суровцевої “Розвиток індивідуального стилю діяльності як умова інноваційної підготовки майбутнього вчителя” (джерело [71]).

Обґрунтовуючи готовність учителя іноземної мови до організації навчальної діяльності як стан особистості, яка володіє іноземною мовою та теоретичними знаннями про зміст, роль, особливості організації навчальної діяльності, володіє відповідними уміннями й навичками і готова до означеної діяльності, варто охарактеризувати компоненти готовності (ставлення до діяльності, мотиви, знання про предмет і способи діяльності, навички, вміння тощо).

Рекомендована література: 7; 8; 9; 10; 13; 14; 15; 22; 25; 71; 73; 78.

Семінарське заняття 5

Тема. Типові утруднення та методичні рекомендації до ефективної організації навчальної діяльності.

План

1. Питання для фронтального опитування.

- 1.1. Типові утруднення в організації навчальної діяльності.
- 1.2. Правила роботи з молодшими школярами у навчанні іноземної мови.
- 1.3. Правила та поради щодо організації навчальної діяльності.
- 1.4. Умови ефективного використання дидактичних ігор в навчальній діяльності.
- 1.5. Основні умови ефективного педагогічного керівництва навчальною діяльністю молодших школярів.
- 1.6. Навчально-педагогічна гра “Лексичні ігри для вивчення іноземної мови” (проводиться за схемою, описаною в практичному занятті 2; мета гри – сприяти оволодінню майбутніми вчителями знаннями та вміннями організовувати дидактичні лексичні ігри з іноземної мови).

2. Питання для самостійної роботи.

2.1. Укладіть правила поведінки батьків, вихователів, учителів для формування відчуття успіху та позитивної мотивації у дітей.

2.2. Підберіть по 3 дидактичні ігри для вивчення іноземної мови у кожному класі початкової школи.

2.3. Проаналізуйте причини несистематичності або відсутності використання дидактичних ігор учителями в навчанні іноземної мови молодших школярів.

2.4. Запропонуйте власні методичні рекомендації до ефективної організації навчальної діяльності молодших школярів.

Методичні рекомендації

1. Для опрацювання питань семінарського заняття 5 можна послуговуватися лекцією 6.

1.1. Типові утруднення у процесі організації навчальної діяльності можуть бути пов'язані з недостатнім рівнем знань учителя про зміст і специфіку роботи, організаторських і комунікативних умінь. Проблемним моментом для вчителя може стати вибір дидактичної гри відповідно до етапу вивчення іноземної мови, теми, яка вивчається, віку учнів, конкретної мети; визначення ролі педагога в організації навчальної діяльності (вчитель як організатор, помічник чи учасник) (джерело [34]).

1.2. Характеристика правил роботи з молодшими школярами у навчанні іноземної мови запропонована, зокрема, в навчально-методичному посібнику “Створення сприятливого психологічного клімату на уроках іноземної мови в початкових класах” (джерело [70, с. 15–16]).

1.3. Для висвітлення правил та порад ефективної організації навчальної діяльності рекомендуємо опрацювати статтю О. Казанічер “Дидактичні ігри як засіб активізації діяльності учнів на уроках англійської мови” (джерело [35]).

1.4. Умови ефективного застосування дидактичних ігор в навчальній діяльності описані, зокрема, О. Савченко (джерело [65, с. 220–221]).

1.5. Основними умовами ефективного педагогічного керівництва навчальною діяльністю дітей визначено організацію розвивального та виховного середовища, забезпечення цілісного підходу до організації шкільного життя, стимулювання активності дитини, врахування вікових особливостей вихованців, реалізація особистісно орієнтованого підходу до дитини, інтеграція різних видів діяльності (за О. Сокуренко).

Рекомендована література: 5; 12; 16; 17; 32; 34; 35; 50; 56; 57; 65; 67; 70; 81.

Програмові вимоги до курсу

1. Мета та завдання навчання іноземної мови в початковій школі.
2. Загальні психолого-педагогічні особливості навчання іноземної мови молодших школярів.
3. Сучасні методи навчання іноземної мови (комунікативний, соціокультурний, гуманістичний, особистісний).
4. Добір та організація навчального матеріалу з іноземної мови у початковій школі.
5. Принципи навчання іноземної мови у початковій школі.
6. Комунікативний підхід у вивченні іноземної мови.
7. Особистісно орієнтований підхід у навчанні іноземної мови молодших школярів.
8. Комунікативно-ігровий підхід до навчання іноземної мови.
9. Вікові та індивідуальні особливості навчання іноземної мови молодших школярів.
10. Зміст поняття “навчальна діяльність”, “дидактична гра”, “організація навчальної діяльності”.
11. Історико-педагогічний аналіз використання дидактичної гри в навчально-виховному процесі школи.
12. Теорії ігрової діяльності.
13. Форми організації навчальної діяльності у вивченні іноземної мови учнями початкової школи.
14. Психолого-педагогічне значення гри в навчально-виховному процесі початкової школи.
15. Класифікації дидактичних ігор для навчання іноземної мови.
16. Дидактична гра та її роль у вивченні іноземної мови.
17. Використання дидактичних ігор на уроках іноземної мови.
18. Структура дидактичної гри.
19. Функції дидактичних ігор.
20. Види дидактичних ігор у навчанні іноземної мови.

21. Вибір гри відповідно до етапу навчальної діяльності.
22. Ігровий гурток з іноземної мови.
23. Методика організації дидактичних ігор у навчанні іноземної мови.
24. Вплив дидактичних ігор у вивченні іноземної мови на розвиток молодшого школяра.
25. Особливості організації навчальної діяльності у початковій школі.
26. Структура навчальної діяльності.
27. Функції учасників навчальної діяльності.
28. Роль викладача в організації навчальної діяльності.
29. Вимоги до організації навчальної діяльності.
30. Сутність і характеристика професійної педагогічної діяльності вчителя іноземної мови в початковій школі.
31. Готовність майбутнього вчителя іноземної мови до організації навчальної діяльності.
32. Вимоги до психологічної культури вчителя іноземної мови в початковій школі.
33. Основні завдання вчителя як організатора навчальної діяльності.
34. Формування творчого мислення у вчителя іноземної мови.
35. Індивідуальний стиль діяльності вчителя іноземної мови в початковій школі як організатора навчальної діяльності.
36. Характеристика знань та вмінь учителя іноземної мови – організатора навчальної діяльності.
37. Урахування вікових, індивідуальних та психолого-фізіологічних особливостей молодших школярів у процесі організації навчальної діяльності.
38. Типові проблеми організації навчальної діяльності.
39. Методичні рекомендації щодо ефективної організації навчальної діяльності.
40. Правила роботи з молодшими школярами у навчанні іноземної мови.

41.Умови ефективного використання дидактичних ігор в навчальній діяльності.

42.Основні умови ефективного педагогічного керівництва навчальною діяльністю молодших школярів.

СЛОВНИК

Активізація процесу навчання – удосконалення методів і організаційних форм навчально-пізнавальної роботи учнів, яке забезпечує активну й самостійну теоретичну і практичну діяльність школярів у всіх ланках навчального процесу.

Аналіз – метод наукового дослідження предметів, явищ шляхом розкладу, розчленування їх у думці на складові частини.

Бесіда – метод навчання, при якому вчитель, спираючись на наявні в учнів знання й досвід, користуючись запитаннями, підводить учнів до розуміння й засвоєння нових знань, до повторення й перевірки знання навчального матеріалу.

Вікові особливості – характерні для того чи іншого вікового періоду анатомо-фізіологічні і психологічні особливості.

Вміння – психічні утворення, які полягають в засвоєнні людиною способів і навиків діяльності.

Готовність до організації навчальної діяльності – це стан особистості, яка володіє іноземною мовою та відповідними вміннями й навичками організувати означену діяльність.

Гра – форма вільного самовияву людини, яка передбачає реальну відкритість світові можливого й розгортається або у вигляді змагання, або у вигляді зображення (виконання, репрезентації) якихось ситуацій, смислів, станів.

Дидактичні ігри – ігри для навчання й виховання дошкільників і школярів. Дидактичні ігри розвивають сенсорні (чуттєві) орієнтації дітей (на форму, розміри, колір, розташування предметів у просторі тощо), спостережливість, увагу, пам'ять, мислення, мову, уміння рахувати. Вони мають важливе значення для морального виховання, сприяючи розвиткові цілеспрямованості, витримки, самостійності, виробляють вміння діяти згідно з певними нормами.

Дидактичні ігри у навчанні іноземної мови – метод навчання фонетики, лексики, граматики, стилістики іноземної мови для оволодіння учнями

знаннями, уміннями та навичками в читанні, аудіюванні, мовленні та письмі в ігровій формі.

Ігрова діяльність – різновид активної діяльності дітей, у процесі якої вони оволодівають суспільними функціями, відносинами та рідною мовою як засобом спілкування між людьми. Ігрова діяльність є свого роду дитячим моделюванням соціальних відносин. При вмілому і правильному керівництві з боку дорослих ігрова діяльність формує емоційну, моральну та інтелектуальну сфери дитини, розвиває її уяву, сприяє фізичному вдосконаленню, виховує у дітей волю до дії та здатність до гальмування – якості, необхідні людині в трудовій і суспільній діяльності.

Ігрові дії – засіб реалізації ігрового задуму і водночас здійснення поставленого педагогом завдання. Виконуючи із задоволенням ігрові дії і захоплюючись ними, діти легко засвоюють і закладений у грі навчальний зміст.

Індивідуальний стиль діяльності – стійка індивідуально-специфічна система психологічних засобів, прийомів, методів виконання тієї або іншої діяльності.

Індивідуально-психологічні особливості людини – поєднання різних структурно-функціональних компонентів психіки, які визначають індивідуальність, стиль діяльності, поведінки і виявляються в якостях особистості.

Іноземна мова в школі – навчальний предмет, змістом якого є вивчення основ усної мови, читання й письма іноземних текстів. Завданням вивчення іноземної мови є засвоєння певного обсягу знань і формування вмінь та навичок практичного володіння мовою.

Класифікація – система розподілу предметів, явищ або понять на класи, групи тощо за спільними ознаками, властивостями.

Мета – передбачення у свідомості результату, на здобуття якого спрямовано діяльність.

Метод – спосіб організації практичного й теоретичного освоєння дійсності, зумовлений закономірностями розглядуваного об'єкта.

Методи активного навчання – методи, при застосуванні яких студент змушений активно здобувати, переробляти й реалізовувати навчальну інформацію, подану в такій дидактичній формі, яка забезпечує об'єктивно й значно вищі порівняно з традиційними способами результати навчання практичної діяльності. До методів активного навчання відносять семінари і дискусії, співбесіди, практичні заняття, розв'язання педагогічних задач і психолого-педагогічних ситуацій, розбір інцидентів, самостійне вивчення й аналіз наукової літератури і передового педагогічного досвіду, проведення навчально-педагогічних ігор.

Мозковий штурм – розв'язання невідкладних психолого-педагогічних ситуацій, що виникають на уроках і під час колективних та індивідуальних виховних заходів. Особливістю цієї форми є те, що для розв'язання проблеми мікрогрупам студентів надається одна хвилина, а потім під час загальної дискусії виробляється найоптимальніше рішення.

Молодший шкільний вік – це період життя й розвитку дитини від 6 (7) до 10 років. Розвиток психіки дітей у цей період відбувається головним чином на основі провідної діяльності – навчання.

Молодші школярі – діти віком 6-10 років (у деяких джерелах вказується вік від 6 до 11 років), тобто учні початкової школи.

Мотив – спонукальна причина дій і вчинків людини (те, що штовхає до дії). Основою мотивів діяльності людини є її потреби.

Мотивація – система мотивів, або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки.

Мотиви навчання – внутрішні психічні сили (рушії), які стимулюють пізнавальну діяльність людини.

Навчальна діяльність – взаємодія вчителя й учнів, яка забезпечує оволодіння знаннями з іноземної мови, формування комунікативних умінь і навичок, розвиток пізнавальних інтересів.

Навчання – цілеспрямований процес передачі і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини.

Організатор – той, хто організовує, засновує, налагоджує або впорядковує що-небудь.

Організація навчальної діяльності – компонент управлінської діяльності вчителя.

Особистісний підхід – індивідуальний підхід до людини як інтегральної особистості.

Особистість – конкретна людина з погляду її культури, особливостей характеру, поведінки; індивідуальність, особа.

Педагогічна гра – це імітація реальної діяльності вчителя в штучно відтворених педагогічних ситуаціях. Педагогічна гра – основний засіб відтворення реальних ситуацій взаємодії учителя та учня в навчально-виховному процесі, коли учасники гри виконують ролі учителя й учня. Основна мета педагогічної гри – формування в учасників гри вмінь реальної взаємодії з учнями, здатності реалізувати свої ідеї і проекти, передавати учням знання, оцінювати їхній рух, стимулювати діяльність.

Педагогічна задача – дійовий засіб активізації пізнавальної діяльності студентів; розв’язання такої задачі передбачає самостійну роботу студентів з науковою літературою, що сприяє формуванню в них професійних інтересів, творчого підходу до навчально-виховних проблем, готовності до педагогічної праці.

Позаурочний навчально-виховний процес – це складова частина цілісного навчально-виховного процесу школи, що здійснюється у режимі шкільного дня у вільний, тобто позаурочний час.

Принципи навчання – основні вихідні положення теорії навчання.

Розвиток – специфічний процес змін, результатом якого є виникнення якісно нового, поступальний процес сходження від нижчого до вищого, від простого до складного, накопичення кількісних змін і перехід їх в якісні.

Структура – взаєморозміщення та взаємозв’язок складових частин цілого; будова.

Творчість – мислення в його вищій формі, що виходить за межі необхідного для вирішення завдань уже відомими способами.

Теорія – форма вірогідних наукових знань, що дає цілісне уявлення про закономірності і суттєві характеристики об’єктів.

Функція – робота кого-, чого-небудь, обов’язок, коло діяльності когось, чогось.

Рекомендована література до курсу

1. Бабенко Н. А. Уроки англійської в початковій школі. 1 – 4 класи / Бабенко Н. А. – Х. : Видавнича група “Основа”, 2006. – 176 с.
2. Бабенко Т. В. Методика навчання англійської мови в початковій школі : [навч. посіб.] / Бабенко Т. В. – К. : Арістей, 2005. – 220 с.
3. Бак Л. Особистісно орієнтований підхід до викладання англійської мови / Л. Бак // Рідна школа. – 2005. – №3. – С. 50–54.
4. Баришнікова О. В. Методичні рекомендації щодо організації позакласних заходів з англійської мови в середній школі / О. В. Баришнікова // Англійська мова та література. – 2005. – № 1–3 (83–85). – С. 64–68.
5. Барташніков О. Ігри для початкового навчання англійської мови / Барташніков О., Барташнікова І., Зелена І. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 64 с.
6. Басіна А. “English weekly 1-4” – нові методичні підходи у навчанні англійської мови початкової школи / А. Басіна // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2005. – №6. – С. 94–100.
7. Басіна А. Методика викладання іноземної мови в початковій школі / А. Басіна. – К. : Шкільний світ, 2007. – 128 с.
8. Бігич О. Б. Передумови та складники системи методичної освіти майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи / О. Б. Бігич // Вісник Житомирського педагогічного університету. Педагогічні науки. – 2003. – №12. – С. 129–132.
9. Бігич О. Б. Професійні методичні вміння вчителя іноземної мови в початковій школі / О. Б. Бігич // Іноземні мови. – 1999. – №1. – С. 39–42.
10. Бігич О. Б. Система методичної підготовки студентів вищих закладів освіти до професійної діяльності вчителя іноземної мови в початковій школі / О. Б. Бігич // Педагогіка та психологія : зб. наук. праць. – 2001. – Ч. 2. – Випуск 19. – с. 95–99.
11. Білоножко Н. Розвиваючий аспект раннього шкільного навчання англійської мови / Н. Білоножко, Н. Бражник // Іноземні мови. – 2002. – №3. – С. 31–35.
12. Близнюк О. І. Ігри у навчанні іноземних мов : посіб. [для вчит. іноз. мов] / О. І. Близнюк, Л. С. Панова. – К. : Освіта, 1997. – 64 с.
13. Бондаренко О. Ф. Сучасні тенденції професійної підготовки вчителя іноземної мови для початкової школи / О. Ф. Бондаренко, О. Б. Бігич // Іноземні мови. – 2002. – №4. – С. 48–51.
14. Будає С. В. Підготовка майбутніх вчителів до навчання іноземної мови учнів початкових класів / С. В. Будає // Науковий вісник. Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Миколаїв, 2003. – №5. – С. 86–91.

15. Буда́к С. В. Формування готовності студентів до іншомовної діяльності з дошкільниками. Монографія зі спецпрактикумом у двох книгах / Буда́к С. В. – К. : Видавничий дім “Слово”, 2008. – 288 с.
16. Букатов В. Педагогічні тайнства дидактичних ігор / Букатов В. – К. : Ред. загальнопед. газ., 2004. – 128 с.
17. Валуєва К. М. Гра в процесі вивчення англійської мови / К. М. Валуєва // Англійська мова та література. – 2005. – №7. – С. 2–4.
18. Ветохов А. М. Психолого-педагогическая характеристика современных методов обучения иностранному языку в школе / А. М. Ветохов // Іноземні мови. – 2006. – №1. – С. 25–28.
19. Ветохов О. М. Говорити чи мислити? Врахування психології пізнавальних процесів під час навчання іноземних мов / О. М. Ветохов // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2003. – №3. – С. 22–30.
20. Ветохов О. М. Зрозуміти кожного. Врахування вікових психологічних особливостей учнів під час навчання іноземної мови / О. М. Ветохов // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – №1. – С. 136–144.
21. Ветохов О. М. Основні проблеми сучасної психології навчання іноземних мов (на матеріалах опублікованих в Україні й Росії) / О. М. Ветохов // Педагогіка і психологія. – 2004. – №3. – С. 108–118.
22. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / [О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.]. – К. : Просвіта, 2001. – 416 с.
23. Внеклассная работа по иностранному языку в школе : пособие для учителей / [Е. М. Ружин, И. Г. Колесник, Н. И. Злобина и др.]. – К. : Радянская школа, 1985. – 152 с.
24. Волошан Г. М. Психолого-педагогічні умови навчання школярів іноземної мови / Г. М. Волошан // Англійська мова та література. – 2003. – №13. – С. 1–5.
25. Гриненко І. Педагогічні умови формування творчого мислення майбутнього вчителя іноземної мови: теоретико-методичний аспект / І. Гриненко // Педагогіка : наук. записки Тернопільського держ. пед. університету. – Тернопіль, 2003. – №3. – С. 149–155.
26. Гудкова Л. М. Игры на уроках английского языка в младших классах / Л. М. Гудкова // Иностранный язык в школе. – 1988. – №4. – С. 54–55.
27. Демчук Л. П. Форми проведення занять з англійської мови у початкових класах / Л. П. Демчук // Англійська мова та література. – 2003. – №33 (43). – С. 6–8.

28. Довідник учителя англійської мови в запитаннях та відповідях / [авт.-упоряд. О. С. Любченко]. – Х. : Веста : Ранок, 2006. – 608 с.
29. Дручків Н. Ю. Развивающий аспект коммуникативно-игровой методики обучения иностранным языкам в начальной школе / Н. Ю. Дручків, Е. А. Паршикова // Іноземні мови. – 2003. – №1. – С.28–32.
30. Дудова Т. Дидактична гра – господиня навчального процесу / Т. Дудова // Дошкільне виховання. – 2004. – №7. – С. 24–25.
31. Заблоцька Л. Розвиток пізнавальної активності учнів молодшого шкільного віку в процесі вивчення англійської мови / Л. Заблоцька // Мандрівець. – 2001. – №5–6. – С. 45–50.
32. Захарченко А. О. Особливості організації навчання англійської мови на ранньому етапі / А. О. Захарченко // Англійська мова та література. – 2008. – №1 (38) – С. 28–31.
33. Зубенко Т. В. Комунікативний підхід до навчання іноземної мови учнів початкової школи / Зубенко Т. В. – Миколаїв : МДУ ім. В. О. Сухомлинського, 2006. – 120 с.
34. Игровое моделирование : методология и практика / [ред. коллегия Л. Г. Борисова, В. Ф. Комаров, Б. П. Кутырев]. – Новосибирск : Наука, 1987. – 231 с.
35. Казанічер О. С. Дидактичні ігри як засіб активізації діяльності учнів на уроках англійської мови / О. С. Казанічер // Англійська мова та література. – 2007. – №36 (190). – С. 2–3.
36. Калініна Л. В. English After Classes: методичний посібник для позакласної роботи на початковому етапі загальноосвітньої школи : у трьох книгах / Л. В. Калініна, І. В. Самойлюкевич, Л. І. Березенська. Кн. 1. – Харків : Веста : Ранок, 2003. – 192 с.
37. Карп'юк О. Д. Особливості комунікативно орієнтованого навчання англійської мови у початковій школі за серією навчально-методичних комплексів 2-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Карп'юк О. Д. – К. : Навчальна книга, 2004. – 120 с. – (Методичний посібник для вчителів).
38. Король С. В. Аналіз традиційних та сучасних форм роботи на занятті з іноземної мови / Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції. – Хмельницький: ХНУ, 2005. – 163 с. – С. 107–113.
39. Кочергіна Л. Місце і роль гри у системі навчання іноземної мови / Л. Кочергіна // Рідна школа. – 2005. – №3. – С. 48–50.
40. Красовицька Л. В. Різновиди позакласної роботи / Л. В. Красовицька // Англійська мова та література. – 2005. – №3 (4). – С. 8–10.

41. Кудикіна Н. Психологія та педагогіка гри / Н. Кудикіна // Відкритий урок. – 2006. – №5–6. – С. 32–50.
42. Кукуленко-Лук'янець І. В. Особистісно-креативний підхід у навчанні іноземної мови / Кукуленко-Лук'янець І. В. – Черкаси : Видавець Ю. А. Чабаненко, 2004. – 210 с.
43. Лапченко В. С. Психолого-педагогічні засади позакласної роботи з іноземної мови / В. С. Лапченко // Англійська мова та література. – 2005. – №34 (116). – С. 2–4.
44. Леонтьев А. А. Психологические предпосылки раннего овладения иностранным языком / А. А. Леонтьев // Иностранные языки в школе. – 1985. – №5. – С. 24–29.
45. Мазоха Д. С. На шляху до педагогічної професії : вступ до спеціальності / Мазоха Д. С. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.
46. Марчій Т. М. Ігрова діяльність як засіб активізації навчального процесу молодших школярів // Мистецтво в сучасній школі: проблеми, пошуки: матеріали наук.-метод. конференції [“Актуальні проблеми мистецької освіти: історія і сучасність”], (Івано-Франківськ, березень 2007 р.) / за заг. ред. М. В. Вовка. – Івано-Франківськ, 2007. – С. 89–93.
47. Марчій Т. М. Особливості професійної підготовки творчого вчителя іноземної мови в початкових класах / Т. М. Марчій // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2008. – Випуск 39. – С. 140–143.
48. Мелянчук Н. Є. Позакласні заходи з англійської мови у початковій школі. Родинні свята / Мелянчук Н. Є. – Х. : Видавнича група “Основа”, 2007. – 96 с.
49. Методика викладання англійської мови в початковій школі. Навчальний посібник. Частина 1. / [авторський колектив]. – К. : КП КПУ, 2005. – 109 с.
50. Методичні вказівки до проведення ігор англійською мовою : [упоряд.: О. І. Близнюк, Л. С. Панова]. – Ніжин : НДПІ, 1993. – 64 с.
51. Метьолкіна О. Б. Ігри для навчання аудіювання молодших школярів / О. Б. Метьолкіна // Іноземні мови. – 1997. – №4. – С. 67–69.
52. Михайлова О. С. Розвиток особистості на уроках англійської мови / Михайлова О. С. – Х. : Вид. група “Основа”, 2006. – 112 с.
53. Назар Л. English Parties: сценарії позакласних заходів з англійської мови / Назар Л. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – 80 с.
54. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов / Ніколаєва С. Ю. – К. : Ленвіт, 2008. – 285 с. – (Схеми і таблиці).
55. Ніколаєва С. Ю. Типова програма підготовки вчителя іноземної мови. Методика навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах: для університетів та інститутів/факультетів іноземних мов / С. Ю. Ніколаєва, Н. К. Складенко,

- Н. О. Бражник, С. В. Гапонова, О. Б. Метьюлкіна, К. І. Онищенко, О. П. Петрашук, Е. Г. Хоменко // Іноземні мови. – 1998. – №2. – С. 8–33.
56. Організація та методика ігрової діяльності : методичні вказівки до вивчення курсу (для студентів факультету культурології) / [упоряд. Л. Г. Тишевська]. – Х., 1998. – 24 с.
57. Паршикова Е. А. О некоторых особенностях организации коммуникативно-игрового обучения иностранному языку в начальной школе в условиях “кризиса 7 лет” (психологические аспекты раннего обучения иностранному языку) / Е. А. Паршикова // Іноземні мови. – 2000. – №4. – С. 38–42.
58. Паршикова Е. А. Принципы отбора и организации материала для обучения иностранному языку в начальной школе / Е. А. Паршикова // Іноземні мови. – 2004. – №1. – С. 41–46.
59. Паршикова О. Навчання іноземних мов у початковій школі / О. Паршикова // Рідна школа. – 2002. – №2. – С. 48–52.
60. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов. Іноземні мови. 2–12 класи / [упоряд. : В. Г. Редько та ін.]. – Київ–Ірпінь, 2005. – 208 с.
61. Програми для середніх і загальноосвітніх шкіл. Іноземні мови. 1–11 класи / [відп. за вип. В. В. Мошков]. – К. : Перун, 1996. – 38 с.
62. Радченко Н. В. Розвиток мовної особистості шляхом використання ігрових форм роботи / Н. В. Радченко // Англійська мова та література. – 2007. – №9 (163) – С. 5–7.
63. Редько В. Г. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів початкової школи / Редько В. Г. – К. : Генеза, 2007. – 136 с.
64. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі / Роман С. В. – К. : Ленвіт, 2005. – 208 с. – (Навчальний посібник).
65. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підруч. [для студ. пед. факульт.] / Савченко О. Я. – К. : Абрис, 1997. – 416 с.
66. Саюк В. Історико-педагогічний аналіз використання гри у навчальному процесі / В. Саюк // Рідна школа. – 2005. – №7. – С. 50–52.
67. Свиридчук Т. В. Все про ігри : методичні рекомендації / Т. В. Свиридчук, С. П. Петрук. – Тернопіль : Лібра Терра, 2007. – 136 с.
68. Скворчевська О. В. Теорія ігрової діяльності / О. В. Скворчевська // Англійська мова та література. – 2008. – №2 (39). – С. 2–7.
69. Современные теории и методики обучения иностранным языкам / [под общ. ред. Л. М. Федоровой, Т. И. Рязанцевой]. – М. : Экзамен, 2004. – 320 с.

70. Створення сприятливого психологічного клімату на уроках іноземної мови в початкових класах : навч.-метод. посіб. / [Забара О. Д., Чепелянська Г. О., Головань Л. М., Абрамцева Н. М.]. – Біла Церква : КОПОПК, 2005. – 88 с.
71. Суровцева Р. Розвиток індивідуального стилю діяльності як умова інноваційної підготовки майбутнього вчителя / Р. Суровцева // Вища освіта України. – 2003. – №3. – С. 82–84.
72. Филатов В. М. Теория и практика раннего обучения иностранным языкам : учеб. пособ. для пед. колледж., язык. педвузов / В. М. Филатов, Г. Е. Филатова. – Ростов на Дону : АНИОН, 1999. – 384 с.
73. Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії / Фіцула М. М. – [3-є вид, перероб. і доп.]. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 168 с. – (Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти).
74. Фічора Т. Навчаємо із задоволенням – вивчаємо із успіхом. Гра та ігрова ситуація як один із найефективніших методів навчання на початковому і середньому етапах засвоєння іноземної мови / Т. Фічора // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2003. – №4. – С. 80–88.
75. Ходоровська С. А. Розвивальні технології на уроках англійської мови / С. А. Ходоровська // Англійська мова та література. – 2006. – №14 (132). – С. 2.
76. Хрістоєва Л. П. Англійська для початківців. Ігри, п'єси, дидактичні матеріали / Хрістоєва Л. П. – Х. : Видавнича група «Основа»: «Тріада+», 2007. – 176 с.
77. Чернякова О. Вивчення англійської мови через гру / О. Чернякова // Початкова школа. – 2002. – №4. – С. 24–26.
78. Шашина В. П. Методика игрового общения / Шашина В. П. – Ростов н/Д : Феникс, 2005. – 288 с.
79. Шкваріна Т. М. Технологія засвоєння мовленнєвих зразків в ігровій діяльності / Т. М. Шкваріна // Дошкільне виховання. – 2005. – №9. – С. 18–19.
80. Шустваль С. Гра на уроці англійської мови як засіб підвищення пізнавальної активності школярів / С. Шустваль // Початкова школа. – 2004. – №7. – С. 40–42.
81. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах / Щербань П. М. – К. : Вища школа, 2004. – 207 с. – (Навчальний посібник).
82. Якушина Л. З. Связь урока и внеурочной работы по иностранному языку / Якушина Л. З. – М. : Высшая школа. – 1990. – 102 с.
83. Ярошенко М. Англійська мова для наймолодших : у школі та після уроків (English for young learners: At school and after classes) / Ярошенко М. – Тернопіль : Підручники та посібники, 2007. – 144 с.

84. Carol Livingstone. Role Play in Language Learning / Carol Livingstone ; [предисл. и прилож. Н. И. Гез]. – М. : Высш. шк., 1988. – 127 с. – (На английском языке).
85. Donald Freeman. New Ways in Teacher Education / Donald Freeman, with Steve Cornwell, Editors. – [Second Printing]. – Alexandria, Virginia, 22314 USA: TESOL. Inc., 2002. – 206 p.
86. Zdybiewska, Matgorzata. 100 Language Games / Zdybiewska, Matgorzata. – Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1988. 115 s.

Додаток А
Думки психологів і педагогів про ігри
(цитати)

“Ігрові дії складають основу дидактичної гри – без них неможлива сама гра. Вони є своєрідним малюнком сюжету гри”. (О. Сорокіна)

“Нам необхідно домагатись того, щоб дидактична гра була не тільки формою засвоєння окремих знань і вмінь, а й сприяла б загальному розвитку дитини, слугувала б формуванню її здібностей”. (О. Запорожець)

“It’s more than a game. It’s an institution”. (Це більше, ніж гра. Це ціла система). (Thomas Hughes)

“Ми надаємо такого важливого значення дитячим іграм, що якщо влаштовували б учительську семінарію, чоловічу чи жіночу, то зробили б теоретичне і практичне вивчення дитячих ігор одним із головних предметів”. (К. Ушинський)

“Мистецтво гри стало моделлю для вивчення закономірностей міжособистісних стосунків”. (П. Сімонов)

“Гра виникла для задоволення... Тільки граючись можна стати людиною”. (Ф. Шиллер)

“Людина грає тільки тоді, коли вона людина в повному розумінні слова, і вона буває цілком людиною лише тоді, коли грає”. (Ф. Шиллер)

“Грати – означає жити”. (В. Шашина)

“Ігри людей – природний стан, а участь в ігровій діяльності часто сприяє найбільш повній самореалізації”. *(В. Шашина)*

“Гра є різновидом людської діяльності”. *(О. Леонтьєв)*

“Гра має давати радість і дитині, й дорослому, розвивати творчі здібності, самостійність та ініціативу”. *(Б. Нікітін)*

“Потреба особи в грі і здатність включатися в гру характеризуються особливим баченням світу й не пов’язані з віком людини. Однак прагнення до гри дорослих і дітей мають різні психологічні основи”. *(Н. Анікеєва)*

“Гра – творчість і водночас праця. У процесі гри в дітей виробляється звичка зосереджуватися, самостійно мислити, розвивається увага, прагнення до знань. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються: пізнають, запам’ятовують нове, орієнтуються в незвичайних ситуаціях, розвивають уяву, фантазію”. *(П. Щербань)*

“Виховання майбутнього діяча має полягати не в усуненні гри, а в такій організації її, коли гра залишається грою, але в нього виховуються якості майбутнього працівника і громадянина”. *(А. Макаренко)*

“Гра без зусилля, гра без активної діяльності – завжди погана гра”. *(А. Макаренко)*

“Гра має важливе значення в житті дитини, має те ж значення, яке у дорослого має діяльність, робота, служба. Якою є дитина у грі, такою багато в чому вона буде в роботі, коли виросте”. *(А. Макаренко)*

“Ігри – наслідування серйозної діяльності... Наслідування? Ні, дещо значно більше й цінніше”. *(Я. Корчак)*

“У грі відбуваються лише ті дії, цілі яких значущі для індивіда за їх власним внутрішнім змістом. У цьому головна особливість ігрової діяльності. В цьому її основна чарівність і... привабливість”. *(С. Рубінштейн)*

“Без гри немає й не може бути повноцінного розумового розвитку”. *(В. Сухомлинський)*

“У грі немає людей серйозніших, ніж малі діти. Граючись, вони не лише сміються, а й глибоко переживають, іноді страждають”. *(В. Сухомлинський)*

“Гра – це величезне світле вікно, через яке в духовний світ дитини вливається життєдайний потік уявлень і понять”. *(В. Сухомлинський)*

“Гра охоплює всі періоди життя людини. Це – важлива форма її життєдіяльності, а не вікова ознака. З грою людина не розлучається все життя, змінюються лише її мотиви, форми проведення, ступінь вияву почуттів та емоцій”. *(О. Савченко)*

“Гра для дитини – перша можливість проявити себе, самовиразитись і самоствердитись”. *(І. Челмакіна)*

Додаток Б

Методика

“Мотивація до креативної педагогічної діяльності”

(автор В. Бажанюк, модифікований варіант Т. Остафійчук)

Оцініть, будь ласка, ступінь Вашої згоди із запропонованими твердженнями за такою шкалою: 2 – згоден; 1 – частково згоден; 0 – не згоден.

Твердження:

Я займаюся педагогічною діяльністю, тому що:

- 1) навчаючи інших, я також розширюю свої знання;
- 2) в педагогічній роботі я можу реалізувати власну творчість;
- 3) ця робота потребує постійного пошуку нових оригінальних підходів;
- 4) у мене є бажання передати іншими свій власний досвід, напрацювання та любов до іноземної мови;
- 5) мені легко дається вивчення іноземних мов і я вмію навчити іноземної мови інших;
- 6) у педагогічній роботі я бачу результати своєї праці;
- 7) будучи педагогом, я завжди перебуваю в центрі уваги і маю можливість реалізувати свої організаторські здібності;
- 8) як педагог, я зможу передати свої знання іноземної мови іншим;
- 9) я маю бажання доступно і цікаво викладати навчальний матеріал;
- 10) весь свій час я готова (готовий) віддавати навчанню учнів іноземної мови;
- 11) спілкуючись з учнями, я сама (сам) змінююсь;
- 12) вивчаючи іноземну мову разом із учнями, я відчуваю насолоду, глибоке задоволення;
- 13) мені подобається проводити з учнями обговорення книг, фільмів, подорожей, подій у суспільно-політичному житті;

14) я відчуваю задоволення від інтелектуального та духовного збагачення своїх учнів;

15) робота з учнями дає мені великі життєві сили.

Ключі. Відповіді на запитання 1, 2, 3, 4, 5 дають у сумі значення показника пізнавальної мотивації педагога; на запитання 6, 7, 8, 9, 10 – діяльнісної мотивації; на запитання 11, 12, 13, 14, 15 – особистісної мотивації. Максимальна кількість балів по кожній групі мотивів – 10 балів. Максимальний результат по опитувальнику в цілому становить сумарний показник за трьома групами (30 балів).

Критерії оцінювання: до 14 балів – низький рівень; 14 – 23 бали – середній рівень; 23 і вище – високий рівень.